

Inleiding

Onderzoek naar de geschiedenis van een huis en zijn vroegere bewoners is een vrij gecompliceerd onderzoek. Gegevens moeten uit vele archiefbronnen bij elkaar gesprokkeld worden. Aan te raden is daarbij systematisch te werk te gaan, van heden naar het verleden.

De voornaamste bronnen voor de reconstructie van de geschiedenis van het eigendom van een huis zijn vanaf 1832 de ‘leggers’ van het kadaster en in de periode daarvoor het huizenprotocol van de stad Delft (van 1585 of 1648 tot 1811). De gegevens uit die laatste bron zijn gedigitaliseerd in het programma Historisch Geografisch Informatie Systeem, kortweg ‘His Gis’ genoemd. In dat His Gis is ook het register op de huizenbelasting (‘Verponding’) opgenomen dat de tussenliggende periode 1811-1832 overbruggt.

De gegevens uit de kadasterarchieven (uit het papieren tijdperk, tot circa 1985) zijn op de studiezaal van het archief (niet thuis) te raadplegen in de zogenoemde ‘Kadasterarchiefviewer’. Het His Gis is ook thuis te raadplegen (o.a. via Achterdegels - pagina ‘Zelf Zoeken’)

De bewoningsgeschiedenis van een huis is voor de periode 1846-1938 te vinden in de verschillende versies van het Bevolkingsregister en (vanaf 1900) in de daarvan afgeleide commerciële adresboeken. Voor de periode daarvoor is men afhankelijk van vermeldingen in allerlei incidentele bronnen, zoals notariële akten. Na 1938 zijn gegevens uit het Bevolkingsregister om privacyredenen helaas niet toegankelijk. Dus zult u zich daarvoor op zoekwerk buiten de officiële archieven moeten baseren, zoals bijvoorbeeld oude kranten.

De veronderstelling dat een huis in het verleden altijd wel door de eigenaar zelf bewoond is, is een misvatting. Veel huizen in de Delftse binnenstad, ook de meest chique grachtenpanden, zijn in de loop van hun geschiedenis korte of langere tijd verhuurd geweest. Of de eigenaar ook de bewoner was, moet dan ook altijd in de archieven geverifieerd worden.

Wat betreft de bouwgeschiedenis bevat het digitale bouwarchief van de gemeente bouwtekeningen sinds de inwerkingtreding van de Woningwet uit 1901. De kans dat u een bouwtekening vindt uit de periode voor 1900, is vrijwel nihil. Hooguit kunt u een vergunning vinden om puin te mogen storten op de straat voor het huis. Verder kunnen vanaf 1832 ook de opmetingen van het kadaster voor de zogenoemde hulpkaarten in de ‘Kadasterarchiefviewer’ een aanwijzing geven. Verder zijn er nog wat incidentele mogelijkheden, zoals tijdelijke vrijdom van belasting bij nieuwbouw, die hieronder besproken worden.

Behalve papieren documenten is het huis zelf een stenen archief dat u veel kan vertellen over zijn verleden. Om die informatie te kunnen lezen moet u de nodige bouwhistorische vakkennis hebben. Dat aspect valt echter geheel buiten deze handleiding, die zich richt op het archiefonderzoek.

Stappenplan

Deze handleiding probeert u hieronder stapsgewijs in tien hoofdthema’s door het onderzoek te voeren. Vervolgens sterft u nog wat uitweidingen voor nader onderzoek waarvoor u dieper in de archieven moet duiken.

1. Bouwtekeningen (1906 - heden)

Bouwtekeningen uit het archief van Bouw- en Woningtoezicht zijn digitaal te raadplegen in het zogenoemde ‘Bouwarchief’, dat alleen digitaal te raadplegen is op de studiezaal van het Stadsarchief. Als u daaruit kopieën wilt hebben moet u daarvoor ter plekke een USB-stickje aanschaffen, die u slechts eenmalig voor dit doel mag gebruiken. Om beveiligingsredenen is het niet toegestaan eigen stickjes in de apparaten steken.

Voor 1900 bestond er geen verplichting om een kopie van een bouwtekening bij de gemeente in te leveren, hooguit om het origineel desgewenst te tonen. Dat wil zeggen dat de tekening (voorzover ze bestond) vaak alleen diende als werkdocument voor de aannemer en zelden bewaard is gebleven. Wat er op dit punt nog verdere onderzoeksmogelijkheden zijn wordt aan het einde van de handleiding nader uitgewerkt.

2. Foto's en afbeeldingen (van circa 1890 - heden)

Foto's en andere afbeeldingen waarop uw huis voorkomt kunt u vinden de beeldbank van het Stadsarchief. De meeste afbeeldingen zijn van na 1900. De kans dat uw huis staat afgebeeld op foto's uit de eerste decennia van de fotografie of op oude prenten is vrijwel nihil. Dat was vrijwel alleen weggelegd voor officiële gebouwen.

In verband met onduidelijkheden over de beeldrechten zijn die afbeelding (voorlopig) ook alleen in de studiezaal digitaal te bekijken. In hoeverre u van die afbeeldingen kopieën kunt krijgen is ook afhankelijk van de beeldrechten.

Verder kunt u op 'Google-afbeeldingen' kijken wat er wild te vinden is. [Dat is vaak heel wat.]

3. Krantenadvertenties (1700-1945 [1995])

Veel verrassende informatie over het huis en zijn bewoners kunt u vinden in oude kranten, onder meer in verkoopadvertenties, personeelsadvertenties en familieberichten. U kunt daarvoor vrijwel alle Nederlandse kranten sinds de zeventiende eeuw digitaal onderzoeken op de website <http://www.delpher.nl/nl/kranten> Dan kan ook thuis op internet.

De meeste treffers haalt u uit de Delftsche Courant, waarvan de jaargangen van 1856 tot en met 1945 op de site staan. (Na 1945 niet omdat daarvoor de auteursrechten niet geregeld zijn.) [De krant heeft bestaan van 1842 tot 2002 en is over de gehele periode digitaal te raadplegen op de studiezaal van het archief. Op de naoorlogse jaargangen is een beperkte toegang aanwezig op de studiezaal.] Met het gebruik van de zoekmachine van Delpher moet u enige ervaring opdoen. Zie daarvoor de toelichting op de website.

Bij het zoeken moet u er rekening mee houden dat de moderne huisnummering per straat dateert van 1876. Tussen 1806 en 1876 was er een wijknummering van kracht. Op het gemeentearchief is een lijst beschikbaar van de omnummering in 1876 van oude naar nieuwe huisnummers. (Bij systematisch onderzoek naar de geschiedenis van uw huis komt overigens u vanzelf het oude wijknummer van uw huis tegen.)

4. Monumentenbeschrijving

De (architectonische) beschrijving van gemeentelijke en rijksmonumenten vindt u op:

<https://www.delft.nl/wonen/monumenten/monumenten-delft>

De beschrijving van gemeentelijke monumenten is veel uitvoeriger, dan die van de Rijksmonumenten. De beschrijvingen zijn doorgaans alleen gebaseerd op de uiterlijke stijlkenmerken die vanaf de straat waarneembaar zijn, en niet op basis van archiefonderzoek.

Aangezien de gevel een van de meest modegevoelige onderdelen van het huis is, zegt het genoemde bouwjaar in die beschrijvingen vaak alleen iets over het geschatte bouwjaar van de gevel en weinig over de ouderdom van het huis achter de gevel. De kans dat de Rijksdienst Cultureel Erfgoed in Zeist over meer informatie beschikt dan de formele monument-beschrijving blijkt in de praktijk gering. [De Rijksdienst Cultureel Erfgoed heeft op haar site ook een beeldbank met foto's van sommige monumenten.]

5. Laaghangend fruit

Typ in het zoekveld van de website van het Stadsarchief het volledige adres in, “tussen aanhalingstekens” en kijk wat voor treffers u krijgt in archieven, bibliotheek (van het archief) en beeldbank. Dat kan allerhande losse vondsten opleveren, die u anders niet snel vindt. U vindt op die manier zeker niet alles over dat adres op die vindplaatsen, maar allen die dingen die in de beschrijving expliciet aan dat adres zijn gelabeld. [Als u het adres niet tussen haakes zet, krijgt u alles waarin de straat voorkomt en het cijfer van het huisnummer te vinden is.]

Enige opmerkingen over **Nummering van de huizen**

De huidige huisnummering per straat is in Delft ingevoerd in 1877. Voordien kende de stad, sinds 1810, een nummering van de huizen in zeven wijken, waarbij de nummering vele straten doorliep. Van 1733 tot 1810 hanteerde de stad voor de administratie een nummering voor de verponding (huizenbelasting), die niet op het huis zichtbaar was aangebracht en de hele stad door nummerde. Voor 1733 bestond er geen enkele nummering, wel (soms) huisnamen.

Het kadaster hanteert daarnaast een geheel eigen nummering, die niet topografisch bepaald is, maar chronologisch. [Dat wil zeggen dat twee naast elkaar liggende huizen heel verschillende nummers kunnen hebben, afhankelijk van wanneer de laatste perceelwijziging daar plaatsvond.]

Na 1877 kunnen sommige straten door plaatselijke omstandigheden soms nog een of meermalen vernummerd. Van de vernummering van 1877 is op de studiezaal een lijst aanwezig.

Het (hieronder nader besproken) programma His Gis biedt de mogelijkheid om snel een link te leggen tussen de verschillende nummeringen van een perceel in de loop der eeuwen, mits dat perceel in al die tijd min of meer hetzelfde gebleven is. Uitgaande op het huidige adres komt u op via de kaart op het kadastrummer van 1832. De toevoeging ‘034’ voorafgaande aan de letter moet u daarbij achterwege laten, dat is slechts een code voor de gemeente Delft. De letter van het kadastrummer geeft de sectie of stadsdeel aan, het getal achter de letter het nummer binnen de sectie. Bij de gegevens van bron Verponding 1810-1832 is het zogenoemde ‘postnr’ van de bron tevens het toenmalig in gebruik zijnde wijknummer van het huis (voor het streepje de wijk, na het streepje het huisnummer binnen de wijk. Het postnummer bij de gegevens van de Verponding 1795-1810 is tevens het zogenoemde ‘verpondingsnummer’ waarmee het huis sinds 1733 in veel 18e eeuwse administraties (en koopakten) werd aangeduid.

Eigendomsgeschiedenis van het huis

5. Kadasteradministratie 1832- circa 1985

De eigenaren van een huis vanaf 1832 tot circa 1985 kunt u vinden in de administratie van het kadaster. Het kadaster administreert de gegevens niet per huis of perceel, maar per eigenaar op zogenoemde 'leggers' met een 'artikelnummer' en niet primair op naam. Op die leggers wordt per bijgehouden welk onroerend goed de eigenaar door koop of vererving ('scheiding') verkrijgt of afstoot en wat hij daarop bouwt ('stichting' in kadastertermen), verbouwt, splitst of samenvoegt ('verheelt'). [Deze summier mededeling over 'stichting', 'herbouw' of 'verbouw' in de kadasterlegger is vaak de enige aanwijzing die u voor die activiteiten kunt vinden in de 19e eeuw, dus schat die op waarde!]

De wijzigingen aan het perceel wordt vastgelegd op goed gedateerde 'hulpkaarten'. Die hulpkaarten geven u ook de perceelnummers waarmee het pand in de loop der tijd bij het kadaster bekend heeft gestaan. [Elke wijziging aan het perceel leidde steeds tot een wijziging van het perceelnummer.]

Het zogenoemde 'Register 71' biedt de mogelijkheid om per perceelnummers de artikelnummers van de opvolgende eigenaren te vinden.

Het kadaster dateert de wijzigingen doorgaans op 'dienstjaar'. Dat is altijd een jaar later dan de feitelijke wijziging. Het 'dienstjaar' is namelijk het jaar waarin de wijziging fiscaal van kracht werd.

De gegevens uit de kadasterarchieven (uit het papieren tijdperk, tot circa 1985) zijn op de studiezaal van het archief (niet thuis) via een inlogcode te raadplegen in de zogenoemde 'Kadasterarchiefviewer'. Voor recenter gegevens moet u zich tot de Kadasterdienst zelf wenden.

Voor die dienstverlening moet u betalen.

De kadasterkaarten van de eerste opmeting, in Delft circa 1825, zijn niet in de Kadasterarchiefviewer te vinden. Daarvoor moet u bij de beeldbank van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, onder het trefwoord 'minuutplans':

<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/alle-afbeeldingen/?>

[mode=gallery&view=horizontal&sort=random%7B1544535188431%7D%20asc&page=1&fq%5B%5D=search_s_monuments_monument_county:%22Delft%22&fq%5B%5D=search_s_collection:%22Minuutplans%22&reverse=0](http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/alle-afbeeldingen/?mode=gallery&view=horizontal&sort=random%7B1544535188431%7D%20asc&page=1&fq%5B%5D=search_s_monuments_monument_county:%22Delft%22&fq%5B%5D=search_s_collection:%22Minuutplans%22&reverse=0)

De hedendaagse kadasterkaart, geprojecteerd op satellietbeelden, vindt u op de website:

www.kadastralekaart.com.

In de kadasterarchiefviewer zijn ook vaak kladaantekeningen van de opmeting te vinden, het zogenoemde 'veldwerk' van de landmeter. Die zijn op dienstjaar gedateerd, dus een jaar na de feitelijke verandering (die wel vermeld staat op de corresponderende hulpkaart).

Werkwijze:

Uitgaande van het huidige adres komt u in de kadasterarchiefviewer eerst bij de hulpkaarten waarop de wijzigingen van het perceel sinds het begin van de administratie in 1832 zijn vastgelegd. Die wijziging is op die kaart gedateerd. Met de nummers van het perceel (letter/cijfercombinatie) moet u vervolgens in het 'Register 71' op zoek gaan naar de 'artikelnummers' van de opeenvolgende eigenaren. Met dat artikelnummer vindt u in de kadasterarchiefviewer de leggers, waarop de informatie staat wat en wanneer de eigenaar iets met het pand heeft gedaan.

Hoe u de informatie op leggers moet lezen, kunt u in een aparte handleiding op de studiezaal vinden. Dat is soms minder eenvoudig dan op het eerste gezicht lijkt. Onder meer omdat hetzelfde pand bij veranderingen meermalen op dezelfde legger kan voorkomen.

Als het perceel dat u onderzoekt ligt in een gebied dat ooit door Delft of Pijnacker is geannexeerd van een andere (voormalige) gemeente, zoals bijvoorbeeld Vrijenban of Hof van Delft, dan moet u voor die periode bij die andere kadastrale gemeente verder zoeken. [Overigens is dat ook op de hulpkaarten te zien, omdat in die gevallen ook altijd het perceelnummer is gewijzigd.]

6. His Gis: huizenprotocol en huizenbelastingen ('verponding') 1585-1832

De huiseigenaren in de periode 1810-1832 vindt u voor Delft in het register van de verponding (huizenbelasting) 1810. (Stadsarchief, archiefnummer 1, inventarisnr's 4077 en 4078)

De huiseigenaren in de periode 1585-1811 vindt u met name in het huizenprotocol van de stad Delft, een soort oud stadskadaster. (Stadsarchief, archiefnummer 1, inventarisnr's 2249-2269)

Het huizenprotocol is een boekwerk waarin per halve bladzijde de achtereenvolgende eigenaren van een pand genoteerd staan, met een verwijzing naar de akten van eigendomsoverdracht voor de schepenen van de stad. Daarvan bestaan twee versies: de eerste is bijgehouden van 1585 tot ca 1632 en de tweede van 1648 tot 1811. Van het oudste huizenprotocol ontbreekt helaas een deel dat de zuidoostelijke hoek van de binnenstad beschrijft.

De informatie uit die huizenprotocollen is moeilijk te ontcijferen, maar digitaal toegankelijk gemaakt in het computerprogramma His Gis. De gegevens zijn per huis gekoppeld aan het kadasternummer van 1832 en het huidige adres. U kunt dat programma vinden via de link:

<http://delft.maps.arcgis.com/apps/View/index.html?appid=16043cde237e437d80c8d627526f7431>

Indien het huidige huis nog op hetzelfde perceel staat als dat uit 1585 dan is dat een eenduidig verhaal. Is er echter in de loop van die ruim vier eeuwen sprake geweest van samenvoegingen en/ of splitsingen met (delen) van percelen in de omgeving dan geeft het programma ook alle gegevens van alle andere percelen die daarbij betrokken waren. In dat geval moet u dan dus eerst vaststellen naar welk kernperceel u belangstelling primair uitgaat.

De gegevens van de beide huizenprotocollen bieden in principe een lijst van opeenvolgende eigenaren van het perceel. Het eerste van 1585-1648 is in het computeroverzicht als zodanig benoemd, het andere over de periode 1648-1811 is in het overzicht genoemd bron '02 Ora 281-283', een aanduiding van de plek waar het voorheen werd bewaard (Oud Rechtelijk Archief inventarisnummers 281-283). (voor de huidige nummering Stadsarchief 1, nrs 2249-2269, zie hierboven)

De nummering 7a, 7b, 7c in het overzicht van het His Gis wil zeggen dat het in dat geval geen opvolgende eigenaren betreft, maar gezamenlijke eigenaren, bijvoorbeeld erfgenamen.

Het data-overzicht van het His Gis programma geeft verder ook gegevens uit de beide uit een aantal andere 'verpondingkohieren' uit de 17e en 18e eeuw. Die van de voorafgaande periode 1795-1810 overlapt de laatste fase van het huizenprotocol. De gegevens uit de verpondingkohieren 1620-1632 (Stadsarchief, archiefnummer 1, inventarisnr 4013) en 1632-1654 (Stadsarchief, archiefnummer 1, inventarisnr 4017) kunnen helpen bij de aansluiting tussen de beide huizenprotocollen.

In het huizenprotocol vindt u wel de opvolgende eigenaren, maar geen jaartallen of verkoopprijzen. Daarvoor moet u de overdrachtsakte opzoeken. In de kolom 'verkoopbrief' in het overzicht vindt u letter-cijfercombinatie die verwijst naar het boek en pagina van de betreffende bron. De scans van die boeken met verkoopbrieven (ook wel 'waarbrieven' genoemd) vindt u door de cijferlettercombinatie bijvoorbeeld 5D of 7A (aan elkaar in hoofdletters) in te tikken in het zoekveld van de website van het Stadsarchief. U komt dan (via het aanklikken van 'archiefbestanden') bij de archiefbeschrijving met de daarin gekoppelde scans (Stadsarchief, archiefnummer 1, inventarisnr's 2282-2331)

Bij het zoeken naar de juiste pagina moet u afgaan op de nummering van het originele boek. (Die is niet altijd hetzelfde als de nummering van de scans, al scheelt dat doorgaans niet veel.) Houdt er verder rekening mee dat vroeger alleen de rechterpagina's in een boek genummerd werden. Elk

paginanummer heeft dus ook een achterzijde (verso), die voor de hedendaagse lezer op de volgende bladzijde links te vinden is. Deze verkoopbrieven of overdrachten zijn vanaf 1682 bewaard gebleven. De oudere boeken uit de series 3 en 4 zijn verloren gegaan.

Wat u vindt is de akte waarbij de eigendomsoverdracht op het stadhuis voor de wet werd bekrachtigd. Daaraan kon eventueel een openbare verkoping onder leiding van een notaris aan vooraf zijn gegaan, maar dat was als zodanig niet rechtsgeldig. (Over die koopakten bij notarissen elders meer.)

'Willige' en 'Onwillige' Decreten

Soms werden huizen 'bij decreet' verkocht, blijkt uit het Huizenprotocol (en His Gis). Dat wil zeggen dat de verkoop plaats vond door middel van een gerechtelijke procedure. Daarvan bestaan twee varianten. Een 'onwillig decreet' is een verkoping op verzoek van schuldeisers en betekent dus een faillissement van de verkoper. Bij een 'willig decreet' betreft het geen faillissement maar een procedure om de koper te vrijwaren van mogelijke aanspraken uit het verleden die aan het pand verbonden zijn. Dat kan gaan om oude renteverplichtingen, niet betaalde belastingen of oude afspraken met de burens, waarvan de rechthebbenden moeilijk te achterhalen zijn. Bij zo'n gerechtelijke procedure worden die rechthebbenden opgeroepen zich binnen een bepaalde tijd te melden, zo niet dan worden hun aanspraken vervallen verklaard.

Deze verkopen zelf bij decreet zijn te vinden in de 'Registers van Willige en Onwillige Decreten'. Ze zijn bewaard gebleven over de periode 1723-1811. De banden worden net als de gewone verkoopbrieven aangeduid met een cijfer en een letter [In dit geval betreft het wel boeken uit de series 3 en 4]. Ze zijn niet gescand. U moet ze opvragen uit het depot. (Stadsarchief, archiefnummer 1, inventarisnr 2367-2380)

In het originele handschrift van het huizenprotocol vindt u vaak nadere informatie over deze verkopen. Het Huizenprotocol was namelijk mede aangelegd als een hypotheekregister om de schuldenlast vast te leggen die op een huis rustte, zodat deze bij verkoop helder vast stond. De aantekeningen daarover, inclusief die over de afhandeling van de faillissementen, staan genoteerd onder de lijst met eigenaren van het pand. Die gegevens zijn niet meegenomen in het programma His Gis. U moet daarvoor zelf de (niet makkelijk leesbare) scans van het Huizenprotocol raadplegen. U vindt ze met archiefnummer 1, trefwoord 'huizenprotocol'. (In het His Gis-programma kunt u vinden op welke bladzijde u moet zoeken.)

Andere 17e-eeuwse bronnen betreffende huizenbezit, die niet in het His Gis zijn opgenomen

Duit op de Gulden

Koop en verkoop van onroerend goed in de periode 1598 tot 1650 kunt u vinden in de Registers van de **Duit op de Gulden**. Dit was een speciale overdrachtsbelasting op de verkoop van onroerend goed ten bate van de stedelijke armenzorg (Kamer van Charitate). Die belasting is in 1597 ingesteld en bedroeg een duit (een achtste stuiver) op elke gulden van de verkoopprijs. De administratie van deze overdrachtsbelasting is niet compleet. Sommige jaren ontbreken. In de registers vindt u de namen van kopers en verkopers, de koopprijs en soms ook een huisnaam. De gegevens zijn niet verwerkt in het His Gis, maar wel opgenomen in de database op persoonsnamen van het stadsarchief. Via de scans van de originele bron koper en verkoper bij elkaar te vinden. (Voor de jaren 1598-1645 (met hiaten) Archief van de Kamer van Charitate, archiefnummer 447, inventarisnr 365-371. Voor de periode 1647-1651: Stadsarchief, archiefnummer 1, inventarisnr 3965)

Kadegeld

Ook niet in het His Gis verwerkt is het **Register van het Kadegeld en het diepen van de grachten**. (Stadsarchief, archiefnummer 1, inventarisnr's 3508 en 3510) Dit register uit 1667 administreerde de huiseigenaren die moesten bijdragen in de kosten van het onderhoud van de grachten. Die lasten werden omgeslagen naar lengte van de bruikbare kademuur. Wie een brug of een publieke vuilstortplaats (krebbe) voor de deur had, hoefde daarvoor niet te betalen. Het register geeft een heldere datering wie in 1667 de eigenaar was. De administratie is na 1667 nog een aantal jaren bijgehouden met vermelding van nieuwe belastingplichtigen. De breedte van de kade (dus vaak het huis) is gemeten in roeden en voeten. Er gingen twaalf voeten van circa 31,4 cm in een Rijnlandse roede van 3,77 meter. Aangezien de eigendomsgrenzen veelal eeuwenlang ongewijzigd bleven, is de perceelgrootte in veel gevallen overigens identiek aan die van de kadaster-opmeting van circa 1825.

Haardstedenregister

Een andere belasting op huizenbezit was het incidenteel geheven **Haardstedengeld**, een belasting op de stookplaatsen. Daarvan zijn de registers van 1600 en 1638 bewaard gebleven. (Stadsarchief, archiefnummer 1, inventarisnr's 4081 en 4082) Ze bevatten ook speciale vermelding van industriële stookplaatsen, zoals brouwketels en bakkersovens. Met name het register van 1600 is zeer de moeite waard. Het bevat veel aardige bijzonderheden over het huis, zoals talloze huisnamen. Het register geeft niet alleen de eigenaren van de huizen, maar ook de bewoners cq huurders. De persoonsnamen uit die bronnen zijn opgenomen in de database, maar niet de volledige informatie. Ook is er (nog) geen koppeling naar een scan van de (voor ongeoeffende vaak moeilijk leesbare) originele tekst. In de studiezaal van het archief is echter een getypte transcriptie van het haardstedenregister uit 1600 te vinden in de blauwe banden getiteld 'Nadere Toegangen'.

Bewoningsgeschiedenis van het huis

Zonder nader onderzoek mag u er niet vanuit gaan dat elke eigenaar tevens bewoner van het huis was. Zeker niet als uit de kadaster-administratie blijkt dat hij eigenaar meerdere panden in eigendom had. Het verhuren van woningen was vroeger veel gangbaarder dan tegenwoordig. Dat gold ook voor chique grachtenpanden.

7. Adresboeken (1899-1949)

De eenvoudigste bron om vast te stellen welke hoofdbewoner na 1900 een huis bewoonde zijn oude adresboeken. Dat zijn commerciële gidsen die gebruik maakten van gegevens uit de gemeentelijke bevolkingsadministratie. (Daardoor zijn de gegevens daarin qq een jaar ouder dan op de kaart vermeld staat.) Ze waren wijd verbreid tot het telefoonboek hun functie overnam.

Voor Delft bestaan er adresboeken vanaf 1881 tot en met 1938 en tenslotte nog een van 1949.

De uitgaven uit de periode 1910-1920 bevatten ook de inwoners van de gemeenten Vrijenban en Hof van Delft. De uitgave van 1916 bovendien ook de inwoners van de gemeenten Kethel, Maasland, Nootdorp, Pijnacker en Schipluiden.

De adresboeken uit de periode 1881-1898 kennen alleen een alfabetische bewonerslijst.

Vanaf 1899 kennen de adresboeken twee afdelingen: voorin een alfabetische lijst van alle hoofdbewoners van de stad met hun beroep en adres; en achterin het boek een stratenlijst met per adres alleen de namen van de hoofdbewoners.

[Het oudste eenmalige adresboek van 1857 is anders van opzet dan de bovenstaande. Het is een soort Gouden Gids, dat inwoners per beroep vermeldt. Vergelijkbaar zijn de 19e eeuwse ‘Jaarboekjes van de stad Delft’ die alle officiële functionarissen en bestuursleden van talloze verenigingen bevat en daarvan achterin een alfabetische adreslijst geeft. U vindt die in de boekenkast op de studiezaal en op de website Delpher.]

Bovenstaande adresboeken zijn gescand, maar op dit moment helaas niet digitaal toegankelijk.

8. Bevolkingsregister (1825-1830; 1846-1938)

De officiële informatie wie een huis bewoonde vindt u in het Bevolkingsregister. Die informatie is veel vollediger en geeft de gehele gezinssamenstelling. Voor de periode 1846-1892 waren die registers in Delft topografisch aangelegd, dat wil zeggen dat u via olopemd huis- en/of wijknummer bladzijde voor bladzijde door de straat gaat. Op die pagina vindt u de verschillende gezinnen die in die betreffende periode het huis achtereenvolgens hebben bewoond, met de data waarop zijn er zich vestigden en vertrokken. Daarvoor moet u vaak wel doorgestreepte tekst ontcijferen.

Het register van 1877 geeft op het blad van het betreffende huis zowel de nieuwe huisnummering als geheel rechts ook een verwijzing naar het oude wijknummer van het pand. De registers van voor 1876 zijn op wijknummer geordend. Vanaf 1892 is de hoofdadministratie alfabetisch van opzet.

Vanaf 1909 in de vorm van gezinskaarten en alleenstaandenkaarten.

Als u al een naam van de bewoner weet, of vermoedt (bijvoorbeeld omdat u wilt checken of de eigenaar ook bewoner was) dan kunt daarop zoeken op de site van het Stadsarchief in de categorie ‘personen akten/registers’. Gebruik dan het filter ‘Bevolkingsregister’ het filter ‘geregistreerde’. Op de scans van de pagina van het bevolkingsregister vindt u soms ook de namen van de volgende of vorige bewoners.

U kunt in de straatgewijs aangelegde bevolkingsregisters ook op adres (wijknummer) zoeken door te bladeren in de scans van het betreffende register. Op de website van het archief zoekt u dan bij ‘uitgebreid zoeken’ in de afdeling archieven/ archiefbestanddelen op het archiefnummer 16 en trefwoord “registers van ingezetenen”. [Helaas krijgt u behalve de gezochte registers dan ook tal van andere treffers (zonder scans), waartussen u uw weg moet zoeken.]

Hetzelfde geldt voor het bladeren op alfabet in de gezinskaarten (en alleenstaandenkaarten) uit het bevolkingsregister van de periode 1909-1938. Per adres is er voor die periode ook een 'woningkaart' met de namen van de hoofdbewoners en de inwonenden (op de achterzijde van de kaart). De scans daarvan zijn op het trefwoord 'gezinskaarten', 'woningkaarten' of 'alleenstaandenkaarten' invullen [meervoud!], bij archiefnummer 16. Vanaf 1939 is het bevolkingsregister helaas niet openbaar.

Uit het jaar 1839 is er een Volkstellingsregister, dat op volgorde van wijk- en huisnummer de bewoners van dat moment vermeldt. Als u erin wilt bladeren moet u zoeken met het trefwoord 'volkstelling', bij archiefnummer 16.

Een systematische bevolkingsadministratie vóór 1825 ontbreekt (afgezien van een bevolkingsregister uit 1815 van de noordelijkste stadswijk 1).

Wel zijn er enkele incidentele registers van belastingen die werden geheven bij de bewoners van een huis en op huisnummer zijn te doorzoeken.

Met name zijn dat:

Het wacht- en tuchtgeld (ter bekostiging van politietaken) in de jaren 1807-1811. Stadsarchief, toegang 1, nummers 1576 en 1577. (Digitaal door te bladeren op wijk- en huisnummer)

De 'Impost' van 1749 (eenmalige verbruiksbelasting). Stadsarchief, archiefnummer 1, nummers 1541-1546. (Het register van het noordelijkste stadsdeel, verpondingsnummers 1-700, ontbreekt.) (Digitaal door te bladeren op verpondingsnummer.) Dit register is, net als het voorgaande, ook opgenomen in de database van de website, waarin u op persoonsnaam kunt zoeken (maar niet op huisnummer).

En verder een aantal belastingen waarvoor alleen de meer welgestelden aangeslagen werden, zoals de Personele Quotisatie van 1745 (Stadsarchief 1, nr 4114 en 4115), het Familiegeld van 1716 (Stadsarchief 1, nr 4111) en de Honderdste penning van 1690-1702 (Stadsarchief 1, nr 4112). Ze zijn geen van alle gescand en moet dus opgevraagd. De laatste twee hebben ook geen nummering van de huizen. Hoewel ze in beginsel wel topografisch van opzet zijn, is er heel lastig in te zoeken, omdat alle niet belastingplichtige adressen erin woorden overgeslagen.

9. Zoeken op persoonsnaam in database

Heeft u de namen van eigenaren en bewoners in beeld, dan kunt u op de persoonsnaam zoeken op de website van Stadsarchief. U zoekt dan in een database met verwijzingen naar allerhande archiefbronnen die ooit door vrijwilligers zijn geïndexeerd. Binnen de database is naar believen te filteren naar plaats, tijdsperiode of type archiefbron.

Vanwege de vele manieren waarop een naam in het verleden geschreven werd is het verstandig niet de volledige naam als zoekterm in te voeren, maar slechts een kenmerkend deel ervan en dat aan te vullen met een 'wildcard' als * (voor een willekeurig vervolg) of ? (voor een letter die kan variëren). U krijgt dan veel meer treffers, waarbinnen u de verzameling weer op andere manieren kunt verkleinen (op jaartal, bron etcetera). U mist op die manier minder verwijzingen.

Een belangrijk deel van de database bestaat uit gegevens uit de Burgerlijke Stand van na 1810 en uit oudere Doop- Trouw- en Begraafboeken van voor die tijd. Die kunnen ook bij het huizenonderzoek van belang zijn om uw bewoners te identificeren. Zowel in geboorteakten als overlijdensakten werd voor 1900 altijd het adres vermeld waar de geboorte of het overlijden plaats vond. Aan de hand daarvan kunt u checken of de personen die u op het oog heeft inderdaad op dat moment in het huis woonden. Met name de overlijdensdatum van een hoofdbewoner en/of weduwe kan maakt vaak veel duidelijk over het verdere lot van het huis. Veel begraafboeken van ouder datum geven ook een adresaanduiding. (doopboeken niet; trouwboeken geven alleen het adres van het ouderlijk huis waaruit de partners kwamen).

De database geeft ook allerhande verwijzingen naar belastingregisters, verleende vergunningen, administratie van de Weeskamer, militieregisters en schadeclaims bij de buskruitramp van 1654 etc. En ook verwijzingen naar akten bij de notaris. (Zie hieronder)

10. Notariële akten, zoals koopakte, testamenten en beschrijvingen van nalatenschappen

Vrijwel alle bewaard gebleven akten van notarissen vanaf 1574 tot 1935 zijn in gescande vorm digitaal te lezen door in het zoekveld van de website van het Stadsarchief de naam van de notaris in te typen en dan bij ‘archiefbestanddelen’ te zoeken naar het bestanddeel van het juiste jaar. Via het aanklikken van het icoontje krijgt u het hele pak papier in beeld, waarin u kunt bladeren tot u bij de akte van de juiste datum bent gekomen, of de pagina waarnaar verwezen wordt.

Maar hoe komt u aan een verwijzing naar de juiste akte? Daarvoor zijn enkele opties:

- a. De bovengenoemde database brengt u zonder omwegen direct naar de gescande akte.
- b. De database geeft u een jaar en aktenummer bij een genoemde notaris (dat betreft gegevens uit een oude kaartenbak op akten van notarissen uit de periode 1842-1915)
- c. Een koopakte vertelt u hoe de verkoper het pand ooit heeft verworven. De bewijsplaats daarvan behoort wettelijk in de akte vermeld te staan. Zo kunt u van akte naar akte terugzoeken.
- d. In een verkoopadvertentie van het huis.
- e. In een index of ‘repertorium’ die een notaris zelf nooit heeft opgesteld van zijn stukken en waarvan de scans te vinden zijn via de inventaris van zijn archief.
- f. In een oude handgeschreven index op boedelbeschrijvingen en testamenten, die u digitaal kunt vinden bij archiefnummer 161 op het trefwoord “Index”.

Boedelbeschrijvingen om de belangen van minderjarige erfgenamen te beschermen vindt u ook in de archieven van de Weeskamer. Dat was een voogdij-instelling die zich wettelijk moest bemoeien, met elke nalatenschap waarbij minderjarige kinderen in het spel waren, tenzij de erflater bij testament hun bemoeienis had uitgesloten. [In de eerste helft 17e eeuw was dat vaak niet het geval, later werd het, zeker in meer gegoede kringen, steeds vaker usance om de Weeskamer bij testament uit te sluiten.] Bij elke volwassene die overleed deed de Weeskamer onderzoek om vast te stellen of zij in actie moest komen. De weerslag daarvan vindt u in de zogenoemde ‘weeskamer-comparities’, waarbij veel informatie over de familierelaties is vastgelegd. U vindt de scans daarvan via de genoemde database. De niet geïndexeerde registers van 1700-1812 zijn te raadplegen via de inventaris van het Weeskamerarchief (archieffnummer 72). U moet in dat geval dus eerst de datum van overlijden van de ouders vaststellen en nagaan of u het bestaan van verweesde minderjarige kinderen vermoedt. Vervolgens kunt u in de registers op datum gaan zoeken.

Veel boedelpapieren van nalatenschappen waarbij de Weeskamer betrokken was, zijn bewaard. Ze zijn (nog) niet gescand. U kunt ze ter inzage vragen in de studiezaal. U komt ze op het spoor door naar de naam van de overledene te zoeken via de zoekfunctie op de website in archiefnummer 72.

Koopbrieven in collectie losse aanwinsten

In het verleden was het goed gebruik om bij de verkoop van een huis ook alle bewijsstukken van hoe het huis in voorgaande tijden ooit van eigendom is gewisseld aan de nieuwe eigenaar door te geven. Vaak vergezeld van eventuele schriftelijke afspraken met de bureu over erfscheidingen, lichtinval of waterlozing. Een enige tientallen bundels met dit soort oude stukken zijn in de loop der jaren door particulieren aan het gemeentearchief geschonken. Ze bevinden zich in de collectie Losse Aanwinsten (archieffnummer 598). U vindt ze door in de zoekfunctie van de website van het stadsarchief in de afdeling archieven/archiefbestanddelen bij archiefnummer ‘598’ de straatnaam in te vullen (niet het volledige adres, want dat staat zelden in de beschrijving). Voor zover de koopbrieven op perkament zijn geschreven (en soms gezegeld) worden ze bewaard als zogenoemde

‘charters’. Die zijn alle gescand. De dossiers met papieren stukken moet u aanvragen. Losse aanwinst 824 bevat een verzameling handgeschreven aantekeningen over andere koopbrieven van een 25-tal panden die niet aan het archief geschonken zijn, maar ooit wel ter inzage gegeven.

Nadere mogelijkheden over bouw informatie over het pand

Bouwregistratiekaart en Woningcartotheek

Behalve de bouwtekening kan het ook nuttig zijn kennis te nemen van de ‘bouwregistratiekaart’ over periode 1906-1950. Hierbij werd door Openbare Werken per pand bijgehouden welke vergunningen er zoal zijn versterkt of aangevraagd, waaronder behalve bouwvergunningen ook drankvergunningen, uithangborden of hinderwetvergunningen.

U kunt ze vinden door op de uitgebreide zoekpagina van het Stadsarchief bij de afdeling archieven/archiefbestanddelen te zoeken op archiefnummer 29, op trefwoord ‘bouwregistratiekaarten’ (meervoud!).

In later stadium (vanaf circa 1956) werkte Openbare Werken met zogenoemde ‘Groene kaarten’ van de Gemeentelijke Woningcartotheek. Daarop staat ook een inventarisatie van de vertrekken in huis en vaak een klein schetsje van de indeling. Hiervan zijn nog geen scans beschikbaar. Op te vragen via Openbare Werken, toegang 29, nrs 2716-2808.

Registers van gebouwde, verbouwde of gesloopte panden 1885-1941

Vanaf 1885 tot 1941 zijn aparte registers aangelegd voor de onroerend goed belasting van gebouwde, verbouwde of gesloopte panden. Daarvan is een database gemaakt die verwerkt is in de zoekfunctie van het archief. U kunt daarin vooralsnog allen op naam in zoeken.

Bouwtekeningen gesloopte panden

Bouwtekeningen van inmiddels gesloopte panden moet u aanvragen uit het archief van Openbare Werken (archiefnummer 29, inventarisnummers 2424-2464, alfabetisch op straat)

Commissie van Fabricage 1814-1894

Voordat in 1906 de Gemeentelijk Dienst Bouw- en Woningtoezicht werd opgericht was de Commissie van Fabricage de instantie die zich met bouwzaken van de Gemeente inliet en ook (beperkt) toezicht hield op de bouwactiviteiten van particulieren. In de notulen van die Commissie werden particuliere bouwplannen besproken. In de bijlage bij de notulen vindt u de brieven van aanvragers. (Archiefnummer 27) Op de stukken uit de periode 1825-1830 bestaat een redelijk goede eigentijdse index (inv. nr 55), die u kunt aanvragen. Op de overige stukken niet. Bij veel besproken bouwplannen staat ‘zie bijgaande tekening’. Die zijn echter slechts sporadisch bewaard gebleven. Ze zijn dan apart geborgen bij de afdeling Beeld en Geluid van het archief. Vraag daarnaar aan de balie van de studiezaal.

Voor de periode 1875-1895 zijn de verzoeken om bouwvergunningen, met soms heel summiere schetsen, te vinden in het dossier ‘bouwplannen’. Mogelijk betreft dat bijlagen bij de notulen van Fabricage. U vindt ze echter niet in dat archief maar in het archief van de Gemeentesecretarie, archiefnummer 2, inventarisnummer 6164. Dat dossier moet u aanvragen. Voor eventuele tekeningen geldt hetzelfde als hierboven.

Vergunning voor bouwwerkzaamheden (1844-1911)

Bij het bouwen, verbouwen of slopen van een huis was vaak een vergunning nodig om gebruik te maken van gemeentegrond, bijvoorbeeld om een steiger op te richten of puin te storten op de straat

voor het huis. Van die vergunningen bestaat een register uit de periode 1844-1911. Zie archiefnummer 2, inv. nrs 6091-6105. De gegevens uit dit register worden op dit moment verwerkt in een database, die binnenkort beschikbaar komt. Aandachtspuntje is dat veel van deze vergunningen niet op naam staan van de eigenaar van het huis, maar op die van de aannemer die het werk uitvoerde.

Recognities en Consenten (17e-19e eeuw)

In het verleden van het voorgaande ligt het gebruik van de openbare ruimte in de vorm van uithangborden, openslaande deuren, pothuizen of hekken en uitstallingen op straat moest/moet 'recognitie' worden betaald aan de stad. De daarvoor verschuldigde jaarlijkse vergoeding werd straatgewijs opgetekend in zogenoemde 'recognitieboeken'. Deze topografisch aangelegde registers zijn te vinden in het stadsarchief. Archiefnummer 1, inventarisnummers 4745-4749.

Het oudst bewaarde 'consentboek' van de periode 1579-1663 is geïndexeerd op namen en opgenomen in de database van de website van het stadsarchief.

Nieuw getimmerde huizen in de periode 1633-1655

Wie in het verleden een huis nieuw bouwde of grondig verbouwde, kreeg daarvoor bij wijze van subsidie een aantal jaren vrijdom van belasting. Dat gold zowel in de 17e eeuw voor de Verponding als in de 19e eeuw voor de Grondbelasting die het kadaster registreerde. Die belastingvrijstelling is vaak een van de weinige archiefgegevens waaruit u het bouwjaar van uw huis in het verleden kunt achterhalen. Soms werden van die 'nieuw getimmerde huizen' aparte lijsten aangelegd. Voor Delft betreft dat uit de 17e eeuw twee elkaar gedeeltelijk overlappende lijsten met samen enkele honderden panden: Nationaal Archief, 3.01.29 Archief Financie van Holland, nr 478. en Stadsarchief Delft nr 4027. (Hiervan is een database in de maak, vraag bij Achterdegevels)

NB: Let bij belastingregisters ook op de aanslag van de verponding of het aantal haardsteden. Als de hoogte van die aanslag verandert, kan dat een indicatie zijn voor de verandering van de grootte van het huis.

Hinderwetvergunningen vanaf 1875

Werd er in het pand een bedrijf uitgeoefend waarbij machines (bijv. drukkerij), vuur (bakkerij) of bijzondere hygiëne (slagerij) te pas kwamen, dan was voor die activiteit een Hinderwetvergunning nodig. Doorgaans ging dat gepaard met een plattegrondje waarop staat aangegeven in welke ruimten de werkzaamheden werden verricht.

Een index op het register van Hinderwetvergunningen 1889-1960 (archiefnummer 2, nr 6105) is ontsloten in de database 'Nadere Toegangen' van Collectie Delft, met het filter 'vergunningen' en vervolgens 'hinderwetvergunningen'. De betreffende dossiers moet u aanvragen uit het depot.

Voor vergunningen uit de periode 1939-1970, zie archiefnummer 653 nrs 2245-2899 (digitaal te doorzoeken via: <http://data.archief-delft.nl/inventarissen/pdf/0653.pdf>)

Geheel zonder verdere toegang zie:

Voor de periode 1875-1888, zie archiefnummer 2 nrs 6096-6100

Voor de periode 1888-1896, zie archiefnummer 2 nrs 6108-6111

Voor de periode 1906-1909, zie archiefnummer 29, nr 528

Voor de periode 1917-1919, zie archiefnummer 29, nr 2234

Voor vervallen Hinderwetvergunningen uit 1950-1989, zie archiefnummer 29, nrs 2210-2233

Woningonderzoek Gezondheidscommissie 1906-1910

Kort na het in werking treden van de Woningwet van 1901 is er in de periode 1905-1910 een systematisch woningonderzoek gedaan naar de woningtoestanden van goedkope huurhuizen in de

stad. Alle enquêteformulieren van de door de toenmalige Gezondheidscommissie onderzochte woningen bewaard gebleven. Het onderzoek betrof alle kleinere (huur-)huizen in de stad met drie kamers of minder. De wijze van bewoning en kwaliteit van de woning wordt er in kleurrijke details beschreven. De formulieren van dit onderzoek zijn gescand en te raadplegen via de zoekfunctie op de site van het Stadsarchief met de trefwoorden “Gezondheidscommissie” en ‘Woning-enquete’ (met streepje!). [De lijst is alfabetisch op straat, maar niet elke straat wordt in de beschrijving genoemd, en dus gevonden door de zoekmachine. Ook blijken binnen de straat de formulieren niet altijd op de logische volgorde te liggen. In de toekomst zijn de formulieren direct op adres opvraagbaar. Die database is nu nog niet verwerkt in het systeem.]

Woningonderzoeken saneringsgebied In de Veste 1960-1971

Soortgelijke onderzoeken naar woningtoestanden zijn in de naoorlogse jaren gedaan in het saneringsgebied In de Veste: Enquête van het Sociografisch Bureau naar de woonwensen bewoners in het saneringsgebied In de Veste in de jaren 1962-1963. Zie archiefnummer 653 inventarisnummers 7461-7478. Saneringsplannen 1939-1971, zie archiefnummer 653, nr 3262 Rapportages Woningtoestanden en Onbewoonbaar Verklaringen 1939-1969, zie archiefnummer 653, nrs 3451-3466

Woningwetwoningen / Woningbouwverenigingen

Over met (financiële) steun van de overheid gebouwde huurwoningen sinds de Woningwet van 1901 is in de archieven van de Gemeentesecretarie (nrs 2 en 653), Openbare Werken (archief 29) en van de betreffende woningcorporaties veel materiaal te vinden. Ze vormen een hoofdstuk apart en worden daarom hier slechts pro memorie aangestipt.

Nog wat andere minder toegankelijke bronnen voor de liefhebbers

Predikantenboekjes

Predikanten van de Hervormde Kerk hadden in de 18e eeuw eigen handgeschreven adresboekjes waarin zij de lidmaten noteerden. De aantekeningen voor eigen gebruik zijn soms lastig te lezen en de predikanten hanteerden een eigen huisnummering, die nergens mee correspondeert. Adressen waar geen protestanten woonden, sloegen zij met de aantekening “roomsch” over. Ook hier moet u weer puzzelen om de adressen te identificeren aan de hand van de eigenaar/bewoners uit de directe omgeving. De bron is niet gedigitaliseerd. Kortom, niet erg gebruiksvriendelijk, maar wel een van de weinige bronnen waarin 18e-eeuwse bewoners op adres genoteerd staan. U vindt de wijkboekjes van de predikanten in het archief van de Hervormde Gemeente (archiefnr. 445, inv.nr. 473-483). Helaas zijn de meeste van deze boekjes niet bewaard gebleven.

Van het meest zuidelijke stadsdeel (Lange Geer, Achterom Gasthuislaan) is een complete serie van vijf opvolgende boekjes over de periode 1741-ca 1830 (inventarisnrs. 473, 476, 479, 482 en 483). Ook van het meest noordelijke stadsdeel (Bagijnhof t/m Doelenstraat en ten noorden daarvan) zijn drie opeenvolgende boekjes bewaard uit de periode 1744- ca 1795 (inventarisnummers 474, 478 en 480). Van het tweede stadsdeel (rond Oude Kerk en Hipolytusbuurt t/m Rietveld in het oosten) zijn twee losse boekjes over (nr 475, periode 1753-1766 en nr 481, periode 1780-1824). Van stadsdeel 5 (ten zuiden van Poppesteeg, Nickersteeg, Molsteeg, Molslaan en deel van het Oosteinde) is slechts een deeltje bewaard (nr 477 over de periode 1760-1805). Van het centrale deel van de binnenstad, ter hoogte van de Markt, is niets bewaard gebleven.

Uit 1602 is het boekje met inventarisnummer 466. Daarin staan alle lidmaten op adres die ten noorden van de Markt woonden.

Ook elders administreerde de Hervormde Kerk al sinds de 17e eeuw haar lidmaten vrij consequent het woonadres (straat) van de betrokkene. Dat gold zowel voor nieuwe lidmaten van buiten de stad, als mensen die de stad verlieten of kinderen die belijdenis deden. Een deel van die lidmatenregisters zijn verwerkt in de eerder genoemde personendatabase.

Tiende en Honderdste Penningen 1543-1578

Voor de periode 1543 - 1578 zijn huiseigenaren (en soms huurders) te vinden in een serie straatgewijze *Registers van de Tiende en Honderdste penning*, een gewestelijke periodieke huizenbelasting. De originelen daarvan bevinden zich in het archief van de Staten van Holland in het Nationaal Archief in Den Haag, toegang 3.01.03, inv.nr 187 (10^e penning 1543); inv.nr. 590 (10^e penning 1553); inv.nr. 926 (10^e penning 1556); inv.nr. 1240 (10^e penning 1561); inv.nr. 1527 (10^e penning 1567, dit register is incompleet en bevat alleen het zuidelijkste deel van de stad). Voor de Honderdste Penning 1578, zie toegang 3.01.04.01, inv.nr. 1290 JJ.

Van deze bronnen zijn geen scans beschikbaar in het Stadsarchief. Van de registers van 1553 en 1561 zijn wel transcripties in de blauwe banden 'Nadere Toegangen' op de studiezaal. Het register van 1543 is in druk uitgegeven door G. Verhoeven (ter inzage in de studiezaal).

Van het register van de honderdste penning van 1578 bestaat een database (nog niet op internet). Vraag ernaar op de studiezaal van het gemeentearchief.

De gegevens uit deze bronnen zijn nog niet gekoppeld aan de gegevens in het His Gis. Om de eigenaren van uw huis te kunnen vinden moet u dan ook eerst een reconstructie van de straat maken die aansluiting vindt op de gegevens van het oudste huizenprotocol uit 1585 en/of de haardstedentelling van 1600. Dat lukt doorgaans nooit voor een afzonderlijk huis, maar alleen door systematische vergelijking van een hele huizenrij.

Deze belastingen werden door eigenaars en bewoners gezamenlijk opgebracht. In veel gevallen worden ze dan ook beiden vermeld, maar niet altijd.

Decreten bij het Hof van Holland

Huizen die wegens een faillissement op last van het Hof van Holland verkocht zijn tussen 1523 en 1795, zijn te vinden op: http://www.gahetna.nl/collectie/index/nt00353/view/NT00353_decreten/q/comments/1/q/ove_tekst_onroerend_en_roerend_goed/Delft/page_size/50 Het verwijst u naar dossiers in het Nationaal Archief, waarin vaak nog veel meer achtergronden over deze drama's te vinden zijn.

Geconfisqueerde boedels en genaaste woningen

Aan het begin van de Tachtigjarige Oorlog zijn huizen soms om politieke redenen in beslag genomen. De bezittingen van Delftse ketters die in de dagen na de Beeldenstorm in beslag genomen zijn door de Spaanse overheid zijn te vinden in het volgende overzicht:

http://www.hogenda.nl/wp-content/plugins/hogenda-search/download_attachment.php?id=10580&type=source

Toen Delft in 1572 onder druk van de Geuzen voor de Opstand koos, werden er opnieuw huizen in beslag genomen, nu van zogenoemde 'glippers', Spaansgezinde bestuurders en anderen, die uit angst voor de Geuzen de benen hadden genomen en tot landverraders werden veroordeeld. De exploitatie van hun genaaste bezittingen vindt u in de Nadere Toegang Nationaal Archief 3.01.27.02, Grafelijkheidsrekenkamer nr 683, Transcriptie Blafferd van Mr Bernardus van Wely als ontvanger van de geannoteerde goederen in t quartier Delft in de jaren 1572 en 1573. Die lijst is ook te vinden in de blauwe banden in de studiezaal van het Stadsarchief.

Gegevens over de periode voor de brand van 1536

Van het huizenbestand van voor de brand van 1536 is over het algemeen weinig meer over. De meeste percelen waren echter voordien wel bebouwd binnen dezelfde eigendomsgrenzen. Uit de middeleeuwen zijn enkele 'tjnsregisters' overgebleven van belastingplichtigen van een grafelijke erfpacht 'tjns' die aan de huizen verbonden was. Het betreft registers van 1461-65, 1363 en fragmenten van registers uit 1334 en 1316. Ze zijn in druk gepubliceerd door M.Kossmann in Delftse Studiën en J.J. Raue in zijn boek De Stad Delft. De kans dat u een relatie kunt vinden tussen een van de daarin genoemde namen en uw huidige huis is vrij gering en dan nog is het meestal niet veel meer dan zo maar een naam van iemand over wie verder doorgaans weinig informatie meer is te vinden.

Hetzelfde geldt voor de andere optie, de 'huisrenten'. Ook dat waren eeuwig durende renten die ooit door eigenaars op hun bezit waren afgestaan voor steun aan goede werken of in ruil voor een geldlening om het huis te kopen (een soort hypotheekregeling dus waar ook volgende eigenaren nog aan vast beleven zitten). Met name de Kerken en het Gasthuis en andere charitatieve instellingen hadden daar ooit een geregelde bron van inkomsten aan en hielden daarvan een administratie bij waarvan nog het nodige bewaard is gebleven. Vaak wordt daarin de naam genoemd van degene die ooit de huisrente heeft afgesloten (bijvoorbeeld in het zogenoemde Cartularium van het Gasthuis en/of in de jaarlijkse rekeningen van het Gasthuis vanaf 1530 waarin de actuele betaalplichtigen vermeld worden. Scans daarvan vindt u in 'Bladeren in de bronnen' en via de betreffende archiefinventarissen. Doorgaans is het echter een hele klus om aan te kunnen tonen welk huis de huisrente precies betreft.